

Historie matematiky. I

Alena Šarounová

Věda a umění

In: Jindřich Bečvář (editor); Eduard Fuchs (editor): Historie matematiky. I. Seminář pro vyučující na středních školách, Jevíčko, 19.8.-22.8.1993, Sborník. (Czech). Brno: Jednota českých matematiků a fyziků, 1993. pp. 170–171.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/400594>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

VĚDA A UMĚNÍ

ALENA ŠAROUNOVÁ

Narodili jsme se a poprvé spatřili světlo světa na malém zrnku, ztraceném kdesi v nekonečných rozlohách vesmíru, kterému jsme dali jméno Země. Když jsme se naučili vnímat tvary a smysl předmětů naplňujících naše okolí, stal se svět v našich představách něčím samozřejmým a trvajícím v neměnných formách. Naše zkušenost byla ještě příliš malá a život příliš krátký, abychom mohli poznat něco víc než pravidelně se opakující změny a trvání všeho, co pro nás bylo důležité. Později jsme pochopili vznik a zánik životů. Pochopili jsme, že lidé přicházejí, radují se a trpí, tvoří díla zhoubná či prospěšná - a odcházejí za námi vnímaný obzor. Přestávají existovat. A teprve až jako lidé poučení, zmoudřelí léty, zkušenostmi, utrpením a doteky krásna si začínáme uvědomovat, že nic z toho, co kdy bylo, nezmizí zcela a bez následků. Po každém člověku, jehož prach již dávno rozvál neklidný vítr, něco zůstává. Možná píseň,

možná zbytky paláce, možná jen nepatrný podíl na práci tisíců, které formovaly naše prostředí, naše dějiny, naše citění „genia loci“. Všechny téměř neznatelné stopy existence našich předchůdců se slévají v mohutnou sílu, která vytváří náš svět, naši sebereflexi i naše hledání. Tato síla nás nutí klást si otázky, ovlivňuje náš způsob hledání odpovědí, naše jednání i prožívání. Tato síla nutí člověka poznávat vesmír, který nás obklopuje, i zkoumat snad ještě nepřístupnější svět vlastních myšlenek, pohnutek a citů.

Filosofové říkají, že skutečnost můžeme uchopit rozumem nebo citem. My, lidé dvacátého století, hovoříme o vědě a o umění. Vědu se snažíme budovat přísně logicky, předem stanovenými postupy podle předem stanovených pravidel. O umění často tvrdíme, že je dítětem prožitku, intuice, fantazie a celkového životního pocitu autorů. Tyto formulace nám podsouvají názor, že věda a umění stojí proti sobě, že ve světě umění není místa pro logiku - a ve světě vědy není místa pro fantazii a hluboké prožitky zklamání i tvůrčích úspěchů. Každý autor zdůrazňuje spíše to, co je specifické pro jeho práci či co se považuje za její charakteristický znak. Budeme-li se však trochu víc zabývat dějinami vědy či umění, pochopíme, jak mnoho tvrdé práce a kolik logiky je v gotických madonách nebo v obrazech moderních malířů, i kolik fantazie bylo třeba, aby se mohly rozvíjet tak „přísné“ vědy, jako je třeba matematika nebo biochemie.

Každé dílo lidských rukou vypovídá mnohé o svém tvůrci, o době svého vzniku - i o dávných kořenech civilizace, v níž bylo vytvořeno. A není důležité, jedná-li se o vědecký objev, novou symfonii či vypálené tropické pralesy v povodí Amazonky. Není důležité, vzniklo-li náhodně nebo po zralé rozvaze, uvažovali jeho autor spíše vědecky či se řídil více citem, chtěl-li se vepsat do dějin nebo prostě hájil ubíjející jednotvárnou prací svůj holý život.

Svět, v němž žijeme, je popsán stopami všech předchozích civilizací. Kamkoli pohlédneme, tam zanechaly minulé věky své značky. Zúrodněná pole, odlesněná pohoří, zříceniny starých měst i střepy prehistorických nádob - to vše jsou zprávy o dějích dávno minulých. Měli bychom se naučit tomuto písmu, abychom byli schopni v minulosti našeho světa aspoň slabikovat. Aby tato obrovská učebnice naší historie přispěla i k poznávání nás samých a smyslu naší cesty časem.

V projevech každé historické epochy je zataven tehdejší stav poznání, zkušeností, morálky i uměleckého citění. Ukažme si aspoň na dvou příkladech neustálé prolínání „rozumu“ s uměním. V budoucích seminářích se k této oblasti jistě vrátíme, protože nám nabízí nepřebornou řadu dokladů o síle i zranitelnosti lidského ducha a naší touhy po kráse. Pro začátek se soustředíme na architekturu doby gotické a na úsilí o ovládnutí prostoru ve výtvarných dílech evropské renesance. Abychom hledíce na tato díla skutečně viděli. Abychom pochopili. Abychom pro toto pochopení více milovali moudrost i krásu, více si vážili našich předchůdců a zodpovědněji mysleli na naše následovníky.